

ЕКОНОМІЧНЕ ВІДНОВЛЕННЯ

Роки безгосподарності та політичної непослідовності перетворили Україну на регіонального аутсайдера з точки зору економічного розвитку. Війна загострила економічне становище України. Після ефективних економічних заходів у воєнний час Україні терміново потрібні інноваційні рішення для відновлення та модернізації економіки. Жага України до свободи та самоорганізації у поєднанні з безпрецедентним глобальним партнерством дає унікальну можливість стати світовим лідером у сфері інновацій та сталого економічного процвітання. Цей документ узгоджується з роботою Національної ради відновлення та Декларацією Лугано. У ньому окреслено шість ключових пріоритетних напрямків відновлення економіки України:

#1. МАКРОФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ | За оцінками Світового банку, ВВП України впаде більш ніж на 45%. Видатки бюджету зросли майже вдвічі через збільшення витрат на оборону, а також на підтримку бізнесу/гуманітарну підтримку. Прогнозується зниження надходжень до бюджету через зменшення надходжень від податку на прибуток та тимчасове скасування митних зборів та ПДВ на імпорт. До кінця року дефіцит бюджету може перевищити 45 млрд доларів. Це спонукає до наступних ініціатив:

- Забезпечити стабільність фінансування державного бюджету воєнного часу (переговори про надання грантів та позик; перегляд звільнень від податків та зборів);
- Підвищити ефективність державних фінансів (ефективність податкової системи, зниження державних витрат, ризик суверенного боргу);
- Розвивати фінансово-банківський сектор (очищення сектору, ефективне управління державними банками, сприяння банківському фінансуванню).

Макрофінансова стабільність, а також ефективний фінансово-банківський сектор сприятимуть належному функціонуванню держави, відновленню ділової активності, підвищенню довіри інвесторів та забезпеченню сталого економічного зростання.

#2. ЕКОНОМІЧНА СВОБОДА | За даними уряду, більше третини підприємств призупинили свою діяльність, близько 20% МСП значно скоротили свою діяльність, інші стикаються з обмеженими експортними можливостями через блокаду морських портів. Тим часом, надання Україні статусу кандидата в члени ЄС створює чіткі рамки для поступового узгодження законодавства України, тим самим дозволяючи вільний рух товарів, послуг, капіталу та людей. Враховуючи це, пропонуємо наступні ініціативи:

- Зменшити регуляторне навантаження на підприємства, які постраждали від війни;

- Виконати обов'язкові умови, пов'язані з отриманням статусу кандидата в ЄС (верховенство права, антикорупційні та інституційні реформи);
- Розгорнути повномасштабне наближення до внутрішнього ринку ЄС при зменшенні розміру уряду (податкове адміністрування, приватизація, цифровізація державних послуг), підвищення ефективності регулювання (дерегуляція) та відкриття ринків (лібералізація ринків капіталу, свобода інвестицій).

Негайні дії дозволять утримати підприємства, які належать чоловікам і жінкам, на плаву під час війни, тоді як узгодження законодавства з законодавством ЄС призведе до кращого та знайомішого інвестиційного клімату для прямих інвестицій ЄС та глобальних інвестицій, модернізованої інфраструктури та покращеного управління.

#3. ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ТА ДОСТУП ДО РИНКІВ | З 2014 року Україна вдосконалювала свою торговельну політику, впроваджуючи програми стимулювання експорту та фінансування, а також підписуючи угоди про вільну торгівлю. Обсяги експорту за 2016-2019 рр. зросли в середньому на 11% на рік, а у 2021 р. у зв'язку з пандемією спостерігалось різке збільшення на 34%. Послідовна торговельна політика включає наступні ініціативи:

- Покращити умови торгівлі зі стратегічними партнерами (оновлена Експортна стратегія України; аудит, переукладення або укладення нових МТУ, що охоплюють усі континенти; розширення безмитної торгівлі з окремими країнами);
- Реалізувати економічну інтеграцію до ЄС (зняття тарифів і нетарифних нетехнічних бар'єрів для всіх українських товарів; гармонізація законодавства для «усунення» всіх нетарифних технічних бар'єрів);
- Відновити торговельні шляхи (збільшення пропускної спроможності на кордоні з ЄС та посилення взаємозв'язку України; участь у регіональних проектах, таких як ТЕН-Т, Люблінський трикутник, Ініціатива трьох морів, Ініціатива «Один пояс, один шлях»; модернізація митниці);
- Створити потужну екосистему підтримки експорту (довгострокова інституційна спроможність ключових установ; повномасштабна експортна консультативна програма для українських експортерів; розширене експортне фінансування; потужне представництво України та українського бізнесу за кордоном).

Успішна економічна інтеграція в ЄС, а також розширений доступ до міжнародних ринків дозволять Україні прогресувати у своєму економічному розвитку і суттєво підвищити загальну якість життя.

#4. ДОСТУП ДО НОУ-ХАУ | Вимушена кваліфікована еміграція («відтік мізків») прискорює демографічний колапс, що загрожує економічному майбутньому України. За даними уряду, понад 14 мільйонів українців (~25% населення) покинули свої домівки, у тому числі понад 6 мільйонів виїхали за кордон під час першого періоду війни. Україна повинна мобілізувати критичну масу талантів, таким чином «наповнюючи» економіку ноу-хау та сприяючи передачі знань. Системний підхід до реалізації цієї мети охоплює наступні ініціативи:

- Заохочувати повернення біженців (загальнонаціональні програми підвищення кваліфікації/перекваліфікації для мігрантів, що повернулися, ВПО та безробітних; послуги з надання житла та догляду за дітьми; програми для українських молодих спеціалістів для роботи в найкращих міжнародних компаніях та повернення в Україну);
- Запрошувати міжнародні таланти в Україну (міжнародні грантові програми для українських компаній для найму віддалених або виїзних міжнародних кваліфікованих працівників та волонтерів; «віза цифрових кочівників» для іноземців; навчальні програми для іноземних студентів);
- Відновити зв'язок України з українською діаспорою (мережева платформа, що поєднує українську діаспору та українців; подвійне громадянство);
- Підготувати молоде покоління (грантові програми для українців на навчання в найкращих світових університетах та повернення в Україну; орієнтація системи освіти України на STEM та підприємництво; створення філій міжнародних університетів в Україні).

Розширення доступу до ноу-хау призведе до прискорення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності України на світовій арені.

#5. ДОСТУП ДО ФІНАНСІВ | Згідно з опитуванням українських підприємств під час війни, загальні втрати за перші 6 тижнів війни склали 83 мільярди доларів США, тоді як очікувані обсяги продажів знизяться на 48%. Як наслідок, підприємства

потребують більшої фінансової підтримки; 41% підприємств уже перебувають у активній фазі пошуку фінансів. Пропонуються наступні ініціативи:

- Забезпечити доступ до екстреного фінансування (державні субсидії воєнного часу, гарантії позик та зниження процентних ставок);
- Розширити повоєнний доступ до фінансування (покриті фінансування для іпотечного кредитування, звільнення від ризиків кредитування МСП, фінансування ланцюга поставок);
- Підтримка українських інноваторів (регулювання світового рівня щодо венчурного капіталу та альтернативного фінансування; фонд фондів та програма відповідних грантів для українських стартапів та інноваційних компаній; навчання бізнес-ангелів);
- Перезапустити ринок капіталу (амністія капіталу та податок на виведений капітал; пенсійні рахунки та система медичного страхування).

Кращий доступ до фінансування допоможе підприємствам оговтатися від наслідків війни та почати здійснювати економічний вплив в Україні та за її межами.

#6. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРІОРИТЕТНИХ СЕКТОРІВ | Україна поступається європейським країнам за рівнем економічної складності та диверсифікації. Тим часом сільське господарство України годує понад 400 мільйонів людей у всьому світі, причому на основні зернові та олійні культури припадає понад 10% світового експорту, а в деяких випадках – майже половина світового експорту. Порушення функціонування українського аграрного сектору може призвести до продовольчої кризи в країнах регіону MENA. Тому пропонуються наступні ініціативи:

- Вирішити нагальні секторальні завдання (координована релокація підприємств та організація внутрішньої та міжнародної логістики);
- Розпочати галузеві каталітичні проекти, спрямовані на покращення складності продукції України та її залучення до ланцюгів вартості ЄС або глобальних ланцюгів, а також на вирішення ключових глобальних тенденцій (сталий розвиток, зелений перехід, цифровізація);
- Побудувати потужну інноваційну екосистему (сприятливі передумови; достатня підтримка в розробці, комерціалізації та масштабуванні);
- Сприяти залученню ПІІ для залучення в Україну найбільших міжнародних компаній (страхування від воєнних ризиків для інвестиційних проектів, а також спеціальні інвестиційні стимули; цільові програми сприяння та сприяння інвестиціям).

Успішна трансформація пріоритетних галузей України шляхом виробництва більшої різноманітності високоскладних товарів і послуг зміцнить не лише внутрішнє виробництво, але й позитивно вплине на світові ринки, зокрема у сфері продовольчої безпеки.

МОЖЛИВОСТІ ПІДТРИМКИ | Міжнародні партнери можуть підтримати Україну на шляху до повного економічного відновлення, використовуючи такі інструменти: (1) надання макророзумової допомоги для підтримки стабільності; (2) надання технічної допомоги, зосереджену на узгодженні законодавства ЄС; (3) використання спеціальних фінансових інструментів ЄС та МФО для забезпечення галузевої трансформації, сумісної з ЄС; (4) страхування військових ризиків МІГА для відновлення зруйнованих активів та нових інвестицій; (5) залучення інституційних інновацій ЄС для забезпечення участі України в інституціях ЄС під час процесу вступу; (6) впровадження спільних партнерських проектів для сприяння передачі знань та міжлюдським контактам (схема волонтерства для молодих громадян ЄС, шкільні та університетські обміни, програми професійного навчання для молодих українських спеціалістів та підприємців).

На запит Організаційного комітету URC2022 цей бриф був підготовлений Центром економічного відновлення (ЦЕВ) на основі широких консультацій із стейкхолдерами, зокрема представниками влади, громадянського суспільства, бізнесу, місцевого самоврядування та наукових кіл. Висловлені точки зору належать авторам та коментаторам, і їх не слід розглядати як позицію урядів України чи Швейцарії.